

Armoede infographic

Armoede is één van de ingrijpende jeugdervaringen die ernstige gevolgen kan hebben. Meer informatie daarover vind je [hier](#).

Wat is armoede?

onvoldoende materiële, culturele en sociale middelen om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving

gaat (vaak) gepaard met sociale uitsluiting en ongelijkheid

vaak langdurig*

Een tekort aan geld kan de belangrijkste factor voor armoede zijn. Het zoveel mogelijk wegnemen van geldzorgen is een belangrijk startpunt voor hulp.

Armoede kan ook gepaard gaan met andere problemen, zoals psychische problematiek, verslaving of gezondheidsproblemen. Deze bijkomende problemen zorgen voor nog meer stress en bemoeilijken het maken van goede keuzes nog meer.

Oorzaken

Veel verschillende oorzaken en omstandigheden kunnen bijdragen aan het ontstaan van armoede, bijvoorbeeld:

laag inkomen

ziekte

werkloosheid

scheiding

armoede die overgaat van de ene generatie op de volgende

Het risico op armoede is groter bij alleenstaande ouders, voornamelijk moeders.

Zie ook deze [factsheet](#) over generatiearmoede.

Wees alert op 'verborgen armoede', zoals armoede onder werkenden, die rond het minimumloon verdienen of als zzp'er werken.

Gevolgen

Kinderen hebben minder toegang tot bijvoorbeeld:

veilige woonruimte

leermiddelen zoals een laptop

hobby's

sport

ontspanning

nieuwe kleding

En ze hebben ook meer kans op:

minder gezonde levensjaren

kortere levensverwachting

Hoe vaak komt (kinder)armoede voor in Nederland?

115.000

van de kinderen (3,6%) leefden in 2023 ten minste 1 jaar in armoede**

48.000

van deze kinderen (1/3^e) leefden minstens drie jaar in armoede

485.000

kinderen groeien op in een huishouden met problematische schulden

De armoedecijfers gaan over geregistreeerde huishoudens onder de armoedegrens. Het daadwerkelijke aantal mensen dat in armoede en financiële stress leeft ligt waarschijnlijk hoger.

Het aantal mensen in armoede kan erg verschillen per gemeente en wijk. Zie de [kansenkaart](#) voor meer inzicht in armoede per gemeente.

Aanpak van armoede

Vanuit de zelfdeterminatietheorie weten we dat elke mens behoefte heeft aan:

Autonomie
Zelfbeschikking

Betrokkenheid
Oordeelvrij contact

Competentie
Geloof in eigen kunnen

Werk daarom vanuit een stress-sensitieve basishouding waarin je ruimte geeft aan deze basisbehoeftes en niet oordeelt.

Hoe herken je armoede bij een gezin?

Veel signalen kunnen wijzen op armoede. Voorbeelden van signalen:

Ouders kunnen rekeningen niet betalen

Het kind nodig geen vriendjes uit thuis

Het kind heeft geen eten mee naar school

Het kind neemt geen deel aan sociale activiteiten die geld kosten

Het kind is geen lid van verenigingen en gaat nooit op vakantie

Ouders vermijden contact met school

Basale benodigheden in de kinderkamer ontbreken

Uiterlijke kenmerken, zoals een slechte verzorging of niet-passende kleding

Het kind is vaak ziek thuis of afwezig

Signalenkaart [armoede](#)

Ouders en kinderen zijn vaak goed in het verbergen van de problematiek. Je ziet dus niet altijd duidelijke signalen.

* 3 jaar of langer volgens de nieuwe armoedegrens

** Cijfers volgens de [nieuwe armoedegrens](#) uit 2023 gehanteerd door het CBS, Nibud & SCP. Deze gaat uit van alle minimale levensbehoeften en is inclusief spaargeld van gezinnen.

Wat zijn gevolgen van armoede op ouderschap en de opvoeding?

Ouders hebben het beste met hun kinderen voor. Desondanks kan armoede, vaak samen met andere factoren, zijn weerslag hebben op het ouderschap en de opvoeding.

Financiële problematiek dwingt ouders om voortdurend moeilijke keuzes te maken.

Dit verkleint de 'mentale bandbreedte'. Dat vergroot de kans op korte-termijnbeslissingen.

Ouders in armoede ervaren vaak stigmatisering en gevoelens van schaamte, schuld en incompetentie. Dit

kan zich uiten in onzekerheid over de opvoeding.

Armoede is een risicofactor voor kindermishandeling, vooral in combinatie met andere stressfactoren.

Financiële stress kan zorgen voor frustratie en minder betrokkenheid vanuit ouders.

De stress kan resulteren in een meer autoritaire of inconsistente opvoedstijl. Ouders reageren bijvoorbeeld

minder sensitief of kunnen minder structuur bieden in de opvoeding.

Realiseer je dat het gedrag van ouders vaak een effect is van de (financiële) stress. Oordeel niet.

* De capaciteit die je hebt om na te denken en beslissingen te nemen.

S.O.S.-aanpak

Signaleren, Ondersteunen, Stimuleren

Signaleren
Elk kind wordt gezien

Ondersteunen
Elk kind doet mee

Bijvoorbeeld door materiële steun, ouders informeren over vergoedingen

Stimuleren
Elk kind krijgt kansen

Bijvoorbeeld financiële educatie en leerlingen bewust maken van armoede dragen bij aan een positief zelfbeeld en stressbestendigheid.

Wat zijn mogelijke gevolgen van opgroeien in armoede voor kinderen?

Opgroeien in armoede kan meer risico geven op ontwikkelingsproblemen. Vooral wanneer de armoede langdurig is en samengaat met andere risicofactoren. Mogelijke gevolgen zijn:

Kinderen proberen vaak hun problemen te verbergen. Armoede is een taboeonderwerp.

Sociaal isolement en uitsluiting.

Zorgen om de financiële situatie en gevoel van verantwoordelijkheid voor ouders.

Verminderd welbevinden: gevoelens van angst, afhankelijkheid, schaamte, verdriet en psychische of fysieke klachten.

Meer kans op hechtingsproblematiek en ontwikkelingsproblemen, minder steun van ouders.

Een gebrek aan zekerheid en toekomstperspectief.

Verhoogde kans op vroegtijdig schoolverlaten of onderwijsachterstand door stress en minder steun van ouders. Door minder werkzekerheid vergroot dit de kans op intergenerationale overdracht.

Verhoogde kans op het meemaken van andere ingrijpende jeugdervaringen.

Slechtere gezondheid (zoals overgewicht en obesitas door onvoldoende mogelijkheden voor gezond eten en eten als copingmechanisme) en het mijden van (medische) zorg door financiële zorgen.

Hoe steun je het kind en de ouders?

Steun kan de kans op negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van kinderen op de lange termijn verminderen.

Ondersteun ouders bij praktische zaken, zoals het invullen van formulieren en het aanvragen van toeslagen, of verwijs ze naar de juiste instanties.

Zorg voor een open houding. Luister zonder oordeel en gebruik geen beschuldigende of stigmatiserende taal.

Investeer in een vertrouwensband met ouders en kinderen. Deze gezinnen hebben vaak te maken gehad met wantrouwen en het gevoel niet te voldoen aan maatschappelijke eisen.

Durf bij signalen van armoede echt met het kind en/of ouders te praten. Wat vinden zij zelf belangrijk dat opgelost moet worden? Vraag gericht naar de beschikbaarheid van middelen en materialen.

Zet in op het sociale netwerk van het kind en het gezin, vooral als de armoede leidt tot sociale uitsluiting.

Bied ouders ondersteuning bij de opvoeding aan. Positieve opvoeding vergroot de kans dat kinderen het goed doen op school.

Zorg dat kinderen toegang hebben tot buitenschoolse activiteiten en vormen van ontspanning.

Bijvoorbeeld via het Jeugdfonds Sport & Cultuur

Zorg ervoor dat kinderen zich niet buitengesloten (kunnen) voelen, bijvoorbeeld bij verjaardagstraktaties of kringverhalen. Bedenk hoe je iedereen gelijkwaardig kan betrekken.

Ongeacht de achterliggende problemen, kan je ouders en kinderen altijd steunen.

Handreikingen en toolkits

Onderwijs:
Handreiking
Omgaan met armoede op scholen

Deze infographic is in 2024 ontwikkeld door Augeo Foundation i.s.m. Alliantie Kinderarmoede.

Sociaal domein:
Handreiking
Omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein

Kijk hier voor meer informatie en een bronnenoverzicht.

Jeugdgezondheidszorg:
Handreiking
Omgaan met armoede in de jeugdgezondheid

Mede mogelijk gemaakt door de Emanuel Snatager Foundation.

Toolkit stress-sensitief werken

AUGEIO FOUNDATION